

Actieprogramma soortbescherming

Vinpootsalamander

Redactie actieplan:

Olivier Dochy

Provincie West-Vlaanderen

Provinciehuis Boeverbos, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Brugge

tel. 050 403 298

olivier.dochy@west-vlaanderen.be

www.west-vlaanderen.be/natuur

Datum: 15 maart 2013

Contactpersonen project:

Regionaal Landschap Houtland

Pauwel Bogaert

Kasteel Tillegem, Tillegemstraat 81, 8200 Brugge

tel. 050 403 474

pauwel.bogaert@west-vlaanderen.be

www.rlhoutland.be

Bosgroep Houtland

Jan Goris

Kasteel Tillegem, Tillegemstraat 81, 8200 Brugge

tel. 050 407 023

bosgroephoutland@west-vlaanderen.be

www.bosgroephoutland.be

Hyla, amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt

Robert Jooris

Gemoedsveld 3, 9230 Wetteren

tel. 09 369 42 28

robert.jooris@telenet.be

www.hylawerkgroep.be

Dit actieplan werd goedgekeurd door de deputatie van West-Vlaanderen in zitting van 22.08.2013.

Voorpagina: mannetje Vinpootsalamander in parkleed (foto: Hugo Willocx)

Inhoud

SAMENVATTING	4
1. INLEIDING: BELANG VAN DE SOORT	5
2. ACHTERGRONDINFORMATIE	5
2.1. Soortinformatie.....	5
2.1.1. Hoe herkennen.....	5
2.1.2. Biotoop.....	5
2.1.3. Levenswijze	6
2.2. Verspreiding.....	7
2.3. Beschermingsstatus	10
2.4. Gewenste maatregelen voor de Vinpootsalamander	11
2.4.1. Knelpunten	11
2.4.2. Pluspunten	11
2.4.3. Welke terreinmaatregelen zijn gunstig voor Vinpootsalamander ?.....	11
<i>De hiërarchie van soortbeschermingsacties</i>	12
2.5. Welke andere soorten profiteren mee ?.....	14
3. DOELEN VAN HET ACTIEPROGRAMMA VINPOOTSALAMANDER	15
3.1. Inleiding.....	15
3.2. Hoofddoelstelling.....	18
3.3. Actiedoel 1: Verfijnen van de kennis van de verspreiding per boscluster	19
3.4. Actiedoel 2: Geschikte voortplantingsplaatsen creëren	20
3.5. Actiedoel 3: Monitoring van de (her)kolonisatie van de projectpoelen door Vinpootsalamander.....	20
3.6. Actiedoel 4: Evaluatie van de resultaten met voorstel van verbeterende maatregelen per boscluster	21
3.7. Actiedoel 5: Er zal actief worden gecommuniceerd rond het soortactieplan Vinpootsalamander.....	21
4. INSTRUMENTEN TER UITVOERING VAN DE GESTELDE DOELEN	22
4.1. Eigen patrimoniumbeheer (provinciedomeinen, Groene Assen).....	22
4.2. Terreininrichting bij particulieren	23
4.3. Tijdelijke beheerovereenkomsten met landbouwers	23
Beheerovereenkomst “Bufferen van poel tijdens uitsluipen van larven en adulten”	23
4.4. Samenwerkingsovereenkomsten met verenigingen.....	24
4.5. De provinciale subsidiereglementen ‘natuur’	24

4.6.	Verdere kennisopbouw	25
4.6.1.	Kennislacunes	25
4.6.2.	Uitbesteding studiewerk	25
4.7.	Communicatie	25
4.8.	Vorming voor doelgroepen, Natuur- en Milieu-educatie	25
4.9.	Externe partners: Regionale Landschappen, Bosgroepen, Inagro	26
5.	BEGROTING	27
6.	COMMUNICATIESTRATEGIE	28
6.1.	Doelgroepen	28
6.2.	Hoe worden de doelgroepen ingelicht voor, tijdens en na het project	28
6.3.	Waar worden de resultaten gepubliceerd ?	29
6.4.	Hoe worden de resultaten van de monitoring teruggekoppeld naar het beleid ?	29
7.	MEERJARENPLANNING	30
	LITERATUUR	30

SAMENVATTING

De Vinpootsalamander is een soort van bossen en heiden in hetzij heuvelachtige, hetzij zandige streken. In West-Vlaanderen is de soort typisch voor de zandstreek - en het Heuvelland. Hij ontbreekt in de duinen, polders en leemstreek. In de zandstreek houdt de soort globaal goed stand in bospoelen of in poelen vlakbij bos. Hij profiteert er van natuurontwikkelingsmaatregelen in de heidesfeer. In het Heuvelland gaat de soort licht achteruit door o.a. versnippering van de kleine bossen, met name in het Poperingse. De Vinpootsalamander kan tientallen jaren lang gebruik maken van dezelfde poel, voor zover de kwaliteit ervan op peil blijft.

Om de populaties op peil te houden is het nodig om dichtgeslibde poelen te herstellen of nieuwe te graven. Er mag geen vis aanwezig zijn en ook helder water is een must. Het aanleggen van houtkanten als verbindend landbiotoop tussen bosfragmenten is ook erg nuttig. Naast Vinpootsalamander vinden in dergelijke poelen heel wat andere amfibieën en ongewervelden een geschikt leefgebied.

Het soortactieprogramma heeft als doel om de populaties in de Brugse Zandstreek enerzijds te behouden en anderzijds te versterken. Er wordt gewerkt met clusters van bossen waar de soort voorkomt en waarbij het doel is om in elke cluster minstens 10 salamandervriendelijke poelen te hebben. Er wordt daarbij intensief samengewerkt met boseigenaars via de Bosgroep en het Regionaal Landschap Houtland. Voor de monitoring van de maatregelen wordt een beroep gedaan op vrijwilligers van de werkgroep Hyla. De provincie biedt financiële ondersteuning voor de hierboven genoemde acties. Er wordt daarbij gefocust op poelen die in bos gelegen zijn of in grasland op minder dan 100 meter van de bosrand.

1. INLEIDING: BELANG VAN DE SOORT

De Vinpootsalamander is een **symboolsoort** voor West-Vlaanderen volgens Dochy et al. (2007) die beantwoordt aan de volgende criteria:

- de soort is zeer kenmerkend voor bosrijke streken en heideterreinen
- komt maar in twee regio's voor in West-Vlaanderen, nl. de Brugse zandstreek en een deel van de zandleemstreek (Heuvelland en het Poperingse) met een geïsoleerde populatie in Houthulst
- komt maar zeer lokaal voor in West-Vlaanderen

De soort is beschermd volgens 'het Soortenbesluit'¹ (zie verder).

Salamanders zijn publiekslievelingen en daarom goed bruikbaar om acties rond poelen aan te koppelen. De Vinpootsalamander is niet de makkelijkst herkenbare of kleurrijkste maar is in de goede gebieden wel makkelijk te vinden.

2. ACHTERGRONDINFORMATIE

2.1. Soortinformatie

2.1.1. Hoe herkennen

De Vinpootsalamander is vooral bruin, bronskleurig en beige. Geen felle kleuren dus. Op de buik is hij roze met een oranje zweem. De grootte varieert tussen 6,5 en 9,5 cm. De vrouwtjes zijn gemiddeld groter dan de mannetjes. Hij lijkt daarmee sterk op zijn iets grotere zustersoort Kleine watersalamander. Beide geslachten van de Vinpoot hebben het hele jaar door een effen *ongevlekte* rozige *kin* en dat is het duidelijkste verschil met de wel opvallend gevlekte kin van de Kleine watersalamander. Beide soorten hebben overigens opvallende donkere vlekken op de buik. De mannetjes Vinpootsalamander in parkkleed verschillen op nog andere punten:

- de staartpunt versmalt abrupt en eindigt in een *draadvormig staarteinde* ('touwtje')
- de *onderrand* van de staart is ongevlekt (wel gevlekt bij Kleine)
- grote zwartachtige *zwemvliezen* tussen de tenen (veel kleinere lobben bij Kleine)
- één opvallende donkere *streep* die van de neus door het oog tot achter het 'oor' loopt (meer strepen op kop bij Kleine)
- niet *gekartelde lage rugvin* van de nek tot de staartpunt (wel gekarteld bij Kleine)

De larven zijn niet met zekerheid te onderscheiden van die van de Kleine watersalamander. De mannetjes die op het land leven lijken erg sterk op vrouwtjes.

2.1.2. Biotoop

De Vinpootsalamander is in West-Vlaanderen bij uitstek een soort van bospoelen of heidevennen. Voor deze laatste hebben ze een behoorlijke tolerantie tegen verzuring, in tegenstelling tot andere

¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortbescherming en soortenbeheer. Kortweg wordt dit het 'Soortenbesluit' genoemd.

salamandersoorten. De poelen bevatten meestal helder water, enige tot veel (liefst drijvende) waterplanten en bij voorkeur zonder vis.

'Bos' kan gezien worden als ofwel bossen op zure zandgronden, ofwel bossen op meer neutrale tot kalkrijke bodems in heuvelachtige streken. In het Poperingse komt de soort ook in een niet-zandig en min of meer vlak gebied voor buiten bossen, in poelen in hagenrijk agrarisch gebied. Er wordt vermoed dat het hier om naijlende populaties gaat die nog tientallen jaren overleven nadat het bos werd gekapt. In deze streek werd namelijk veel grond ontbost tot diep in de jaren 1960 ten behoeve van de landbouw.

In het RL Houtland bevindt het grote merendeel van de Vinpootsalamanderpoelen zich in of op minder dan 100 meter van bos.

Om de versnippering van de leefgebieden tegen te gaan, is het nodig om te mikken op verbindende beplantingen tussen bossen of andere 'missing links'. Het is niet bekend hoe breed een geschikte houtkant zou moeten zijn. Uitgaande van de vindplaatsen in agrarisch gebied in bv. het West-Vlaamse Heuvelland lijkt de aanwezigheid van een niet geschoren haag van minstens 3 meter breedte een minimum. Onder zo'n haag is een 'strooisellaag' aanwezig.

2.1.3. Levenswijze

Eind februari, begin maart begint de trek naar de voortplantingspoel. In het water zijn ze vooral 's voormiddags en kort na zonsondergang actief. De voortplantingsperiode zelf is vrij lang, van eind maart tot begin juli. Na koude voorjaren en zomers kan ook in de herfst nog voortplanting optreden. Na de paring zet het vrouwtje 100 tot 300 eitjes individueel af op waterplanten. Na twee tot vier weken komen de larven uit de eitjes. Tegen augustus zijn ze 'volgroeid' en verlaten ze het water als minisalamander van een 3-4 cm groot. Twee jaar later is de larve geslachtsrijp en keert ze naar deze of een andere poel terug. Volwassen exemplaren verlaten het water in juni en juli. Dan zoeken ze 's nachts voedsel in de strooisellaag van het bos. De salamanders voeden zich met allerlei 'bewegende' dieren die niet te groot zijn om in te slikken. Dit zijn meestal ongewervelden, maar (in de poel) soms ook eieren en larven van andere amfibieën. Ze houden een winterslaap in het water of op het land tussen november en februari. Op het land verschuilen ze zich overdag en tijdens de winterslaap vaak onder boomstammen, in muizenholletjes of onder stenen of puin.

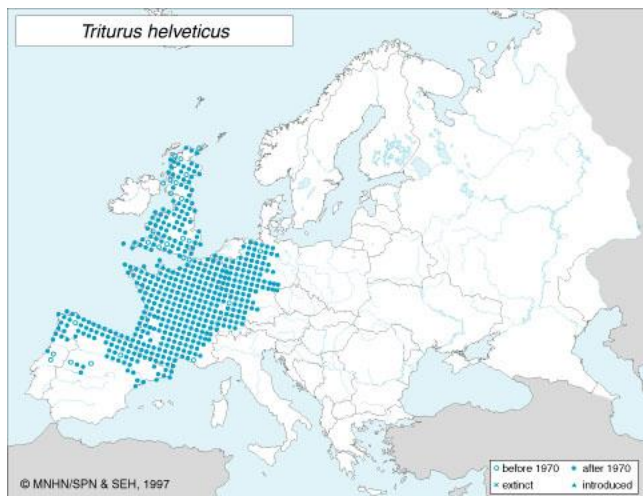
De maximale afstand waarop een Vinpootsalamander zich normaal gezien van 'zijn' poel verwijdt is 400 meter. Nieuwe poelen moeten dus binnen deze afstand rond bestaande vindplaatsen worden aangelegd, om enige kans op kolonisatie te hebben.

Salamanders jagen op zicht en hebben waterplanten nodig om hun eitjes op af te zetten, zoals fonteinkruiden, Mannagras, sterrenkroos, waterranonkel, enz. Dit kan alleen als het water helder is. Vis is uit den boze. Veel soorten vis eten de eieren, larven of zelfs volwassen salamanders, of de waterplanten. Bodemwoelende vissoorten (zoals Karper, Brasem) maken het water troebel. Dit verhindert de jachtmogelijkheden voor de salamanders en de groei van waterplanten. Stilstaand water is noodzakelijk voor het uitvoeren van de balts waarbij door het mannetje geurstoffen worden vrijgegeven.

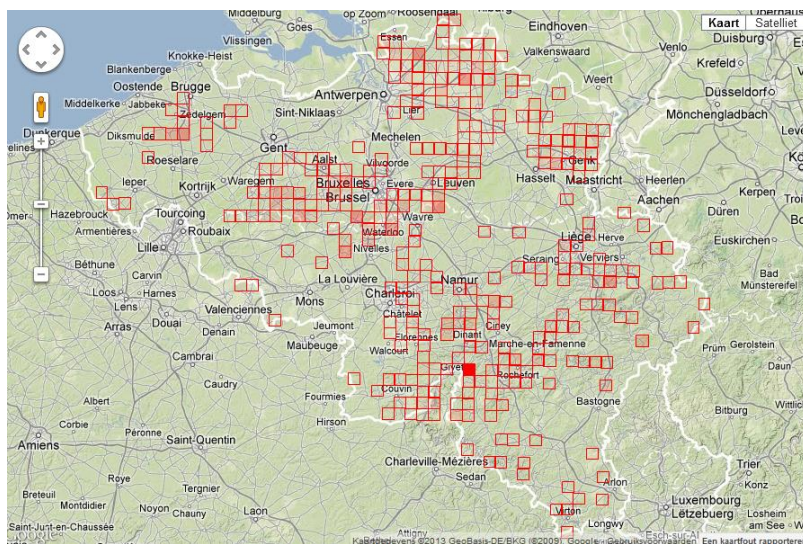
Alle watersalamanders hebben heel wat predatoren zoals: grote waterkevers (Geelgerande watertor e.d.), grotere amfibieën zoals Kamsalamander of Stierkikker (niet in West-Vlaanderen), Ringslang (niet in West-Vlaanderen), reigers, Ijsvogel, sommige roofvogels zoals Wespendif (op land), klauwieren (niet in West-Vlaanderen), kraaiachtigen, Bunzing, enzovoort.

2.2. Verspreiding

De soort komt enkel in West-Europa voor: van grote delen van Groot-Brittannië tot noordelijk Duitsland en het grootste deel van Frankrijk tot in het noorden van Spanje en Portugal. West-Vlaanderen ligt dus aan de noordgrens van het areaal.

Figuur 1: Verspreiding van de Vinpootsalamander in Europa. Bron: <http://amphibiaweb.org>.

Figuur 2: Verspreiding van de Vinpootsalamander in België sinds 01.01.2000 (5x5 km-hokken). Bron: www.waarnemingen.be dd. 04.02.2013.

Figuur 1 en 2 tonen de verspreiding van de soort in Europa en in België e.o. sinds 01.01.2000. In de Kempen, de Ardennen en de Vlaamse Ardennen ten oosten van de Schelde is de soort wijd verspreid. Ten westen van de Schelde is er in Oost-Vlaanderen een beperkte verspreidingskern in het interfluvium Schelde-Leie die mogelijk tot net in West-Vlaanderen reikt (Anzegem). Dit is een gebied met zowel zandgrond als affiniteiten met de Vlaamse Ardennen. De populatie in de Vlaamse

zandstreek is geïsoleerd van de rest en is vooral in West-Vlaanderen te vinden, nauwelijks in Oost-Vlaanderen. Al lijkt het areaal op deze kaart nog vrij groot en aaneengesloten in West-Vlaanderen, in de praktijk gaat het vooral over min of meer geïsoleerde vindplaatsen. Het verspreidingspatroon is nauwelijks gewijzigd sinds de jaren 1970.

Figuur 3 toont de vindplaatsen meer in detail in het Regionaal Landschap Houtland (t.e.m. 2010). De grootste concentraties vinpootsalamanders zijn daar te vinden in de boscomplexen ten zuidwesten van Brugge, van Tillegembos over Beisbroek, Duivelsnest tot Vloetenveld in Zedelgem. Een andere concentratie bevindt zich in en rond het boscomplex Bulskampveld-Vorte Bossen in Beernem/Wingene. Tenslotte zijn er vindplaatsen rond Torhout (Wijnendalebos, Groenhove) en zelfs een locatie nabij de spoorweg in het centrum van Torhout. Elders is de soort veel zeldzamer, of ontbreekt informatie (bv. bosgebieden op de noord-zuid-lijn Oostkamp-Ruddervoorde).

Ten zuidwesten van de Brugse zandstreek ligt nogal geïsoleerd in de zandleemstreek het militair domein van Houthulst. Het bevindt zich in een zandig gebied met heide en kunstmatige vijvers met een 'ven'-karakter. Hier bevindt zich een grote maar geïsoleerde populatie, al liggen meerdere poelen met Vinpootsalamanders in doorsnee landbouw- en bewoond gebied in Jonkershove op 5 km naar het westen. Verder naar het zuidwesten liggen heel wat vindplaatsen in en rond de Poperingse bossen en op en rond de 'bergen' van het Heuvelland.

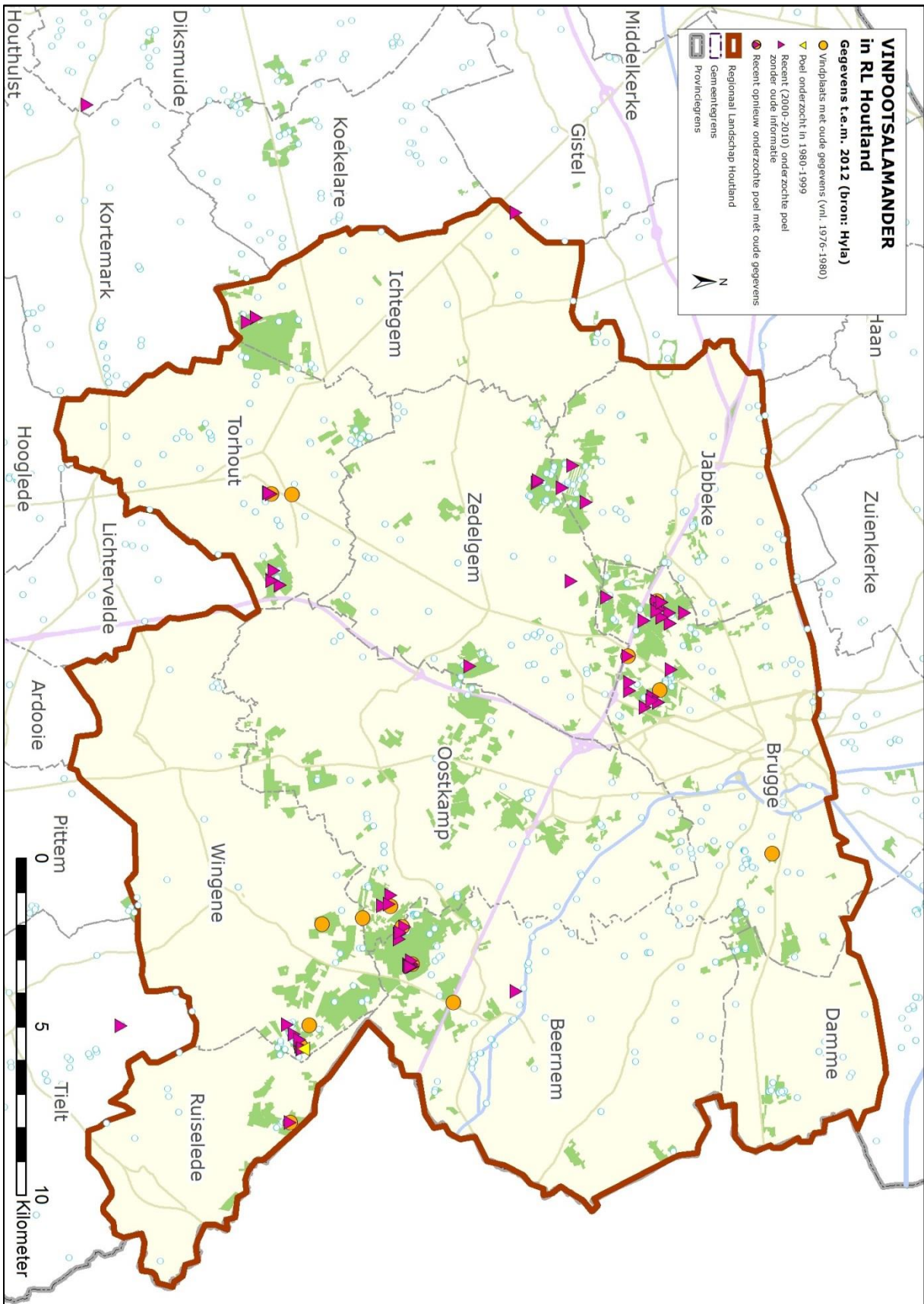
De soort komt merkwaardig genoeg niet voor in de bos- en heideterreinen van de Ieperboog van Wijtschate over Zillebeke tot Zonnebeke. De Kemmelberg vormt in het Heuvelland de meest oostelijke vindplaats. Mogelijk heeft de algehele vernietiging van het bos en de bospoelen in Wereldoorlog I hier de soort de das omgedaan en heeft herkolonisatie vanuit het iets minder geschonden Heuvelland niet plaatsgevonden? In elk geval wijzen de recente gegevens erop dat de soort het moeilijk heeft om bosgebied te verlaten.

Anderzijds is het gebied ten westen van Poperinge nog rijk aan vindplaatsen in het agrarisch gebied, bv. in de buurt van Abele. Daar is tot in de jaren 1960 nog heel wat ontbost ten voordele van landbouwgebied. De resterende poelen met Vinpootsalamanders bevinden zich op huisweiden met een grote haag of houtkant rond.

Misschien was in een ver verleden (2 tot 3 eeuwen?) de verspreiding aaneengesloten tussen het West-Vlaamse Heuvelland en de Brugse zandstreek via de toendertijd grote boscomplexen van Houthulst en Wijnendale, waarschijnlijk in een bocht via de zandiger streek rond Roeselare en Torhout en niet 'rechtdoor' door de voor de soort ongeschikte Handzamevallei. DNA-onderzoek kan hier misschien ooit uitsluitsel over brengen.

Eenzijds kan uit de beschikbare informatie afgeleid worden dat de soort zich lang kan handhaven op een kleine geschikte locatie. Anderzijds betekent dit ook dat de soort helemaal niet geneigd is om te migreren buiten bosgebied.

Beschermingsmaatregelen dienen zich dus te concentreren op het behoud van de huidige vindplaatsen en op het creëren van 'bosachtige' corridors tussen bosfragmenten.

Figuur 3: Verspreiding van de Vinpootsalamander in het Regionaal Landschap Houtland. De blauwe driehoekjes geven de recentste waarnemingen weer (sinds 2000), de oranje cirkels de oudste meldingen (jaren 1970). Bron: databank Hyla.

2.3. Beschermingsstatus

De soort is wettelijk beschermd volgens 'het Soortenbesluit'². Ze staat in bijlage 1 van dit besluit ingedeeld bij categorie 1. Dat betekent dat (onder meer) de volgende handelingen verboden zijn:

- opzettelijk doden
- opzettelijk vangen (vergunning nodig voor onderzoek !)
- opzettelijk en betekenisvol verstoren van de voortplanting (eieren, larven, enz.)
- opzettelijk voortplantingsplaatsen vernielen of beschadigen
- introduceren in het wild

De aanwezigheid van de Vinpootsalamander kan echter geen afbreuk doen aan de realisatie van een planologische bestemming. Bijvoorbeeld: dit kan niet ingeroepen worden om een stedenbouwkundige vergunning te weigeren voor een huis in woongebied.

Om de soort ergens te introduceren dient op Vlaams niveau een soortbeschermingsprogramma te worden opgemaakt. Dat kan enkel voor soorten die op de Rode Lijst een ongunstige status gekregen hebben ('kwetsbaar', 'bedreigd' of 'ernstig bedreigd'). De Vinpootsalamander behoort niet tot de Rode Lijst als dusdanig, maar in de categorie 'momenteel niet in gevaar' (Jooris et al., 2012).

Introductie is dus niet aan de orde. Met andere woorden: de soort kan enkel geholpen worden door het leefgebied te verbeteren.

² Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortbescherming en soortenbeheer. Kortweg wordt dit het 'Soortenbesluit' genoemd.

2.4. Gewenste maatregelen voor de Vinpootsalamander

2.4.1. Knelpunten

Er zijn een aantal factoren die een gunstige ontwikkeling van het project kunnen belemmeren. Hiermee wordt rekening gehouden bij de uiteindelijke terreinacties:

- Onbekend maakt onbemind. De soort valt niet op en is niet bijzonder kleurrijk.
- Poelen in bossen verlanden door de opbouw van organisch slib afkomstig van bladval
- Poelen in bossen zijn vaak overschaduwd zodat er weinig waterplanten groeien
- Het uitzetten van vis in private vijvers en poelen komt vaak voor en is nefast voor de meeste amfibieën, ook de Vinpootsalamander
- Het creëren van houtkanten om twee bosfragmenten dwars door agrarisch gebied te 'verbinden' als corridor voor migrerende salamanders, is niet zo evident

2.4.2. Pluspunten

Andere factoren zijn dan weer een bonus voor het project:

- Het is een vrij 'aajibare' soort
- Ze is makkelijk te vinden, eenmaal je begint te zoeken
- De verspreiding in de regio is lokaal goed gekend
- De nood aan lijnvormige verbindingen komt ten goede aan veel andere dier- en plantensoorten van bossen (vlinders, vleermuizen, bosplanten, ...)
- Bos(rand)poelen met zuiver water en waterplanten zijn ook rijk aan andere organismen, zoals andere amfibieën, libellen, haften en veel andere insecten die op hun beurt het voedsel zijn voor (Water)vleermuizen, enz.
- De acties op zich zijn relatief eenvoudig

2.4.3. Welke terreinmaatregelen zijn gunstig voor Vinpootsalamander ?

Er bestaat een volgorde voor het resultaatgericht uitvoeren van een soortbeschermingsprogramma, zie kaderstukje.

Wat uiteindelijk op het terrein zal worden uitgevoerd in het kader van dit actieplan, is enkel wat valt binnen de provinciale bevoegdheden en beleidsinstrumenten. Dat houdt o.m. in dat geen maatregelen in erkende en Vlaamse natuureservaten kunnen worden gesubsidieerd, omdat daar al een door het Vlaamse gewest ondersteunde betoelaging voor bestaat. De concrete terreinmaatregelen worden opgesomd in hoofdstuk 4.

De hiërarchie van soortbeschermingsacties

Soortbescherming heeft het meeste kans op succes als men start bij de bestaande populaties en van hieruit verder bouwt, in deze volgorde:

	<i>Actie</i>	<i>Doel</i>
1.	Verbeteren van de biotoopkwaliteit	<i>Vergroten van de lokale populatie = beter bestand tegen natuurlijke populatieschommelingen</i>
2.	Vergroten van het leefgebied	<i>Idem + populatieoverschot krijgt nieuwe ruimte</i>
3.	Verbinden van gescheiden populaties	<i>Er kan uitwisseling van individuen en dus van genen gebeuren; dit is noodzakelijk om op langere termijn inteelt te vermijden</i>

Algemeen zijn dit de mogelijkheden om voor Vinpootsalamander iets te doen:

Biotoopverbetering kan door:

- poel:
 - aanleg of herstel van bospoelen
 - aanleg of herstel van poelen in grasland op minder dan 100 meter van bos
 - aanleg of herstel van vennen in heidegebieden
 - voor graslandpoel nabij bos: poel bij voorkeur in extensiever beheerde hoek van perceel aanleggen
 - voor graslandpoel nabij bos: bufferstrook van 20 meter rond de poel aanleggen met ongemaaid of onbegraasd grasland tussen 1 juli en 1 oktober (buffer + veilig uitsluipen van jonge amfibieën)
 - uitrasteren poelen tegen vertrappeling en vermesting door vee
 - afvissen van poelen
- landbiotoop:
 - takkenhopen aanleggen
 - dood hout laten liggen (omgevallen stammen, dikke takken, stronken)
 - houtkant-, struweel- of bosuitbreiding
 - aanleg van houtkant tussen bos en poel indien deze buiten het bos is gelegen (sturen van kolonisatie/migratie)
 - mantelzoombeheer van bosranden: creëren van meer structuurvariatie
 - ontwikkeling of behoud van eerder voedselarme en soortenrijke graslanden naast bos
- waterhuishouding optimaliseren door behoud of creatie van vochtige zones in bos of in grasland naast bos
 - grondwater doen stijgen door dempen van laantjes of greppels naast rabatten, voor zover deze niet zelf een verblijfplaats van Vinpootsalamander zijn = brongerichte maatregel
 - regenwater ophouden door het opstuwen van grachten en beekjes; dit kan enige verzuring geven en is daarom minder of niet aangewezen naast waardevolle verzuringsgevoelige vegetaties (bv. soortenrijke natte heide, de meeste types bloemrijk grasland, bronbos)

- alle beheer gefaseerd uitvoeren = niet alles ineens kappen of maaien enz., zodat minstens een deel van de dieren ongeschonden het seizoen overleeft
- verbeteren milieukwaliteit:
 - waterzuivering voor kleine waterlopen
 - stikstofdepositie beperken (bv. emissieverminderende filters e.d. op veestallen in de buurt)
 - onbemeste en onbespoten bufferstroken langs poelen en bosranden voorzien
 - afplaggen van voedselrijke toplaag van voormalig bemest landbouwperceel voor de ontwikkeling van schraal grasland, bos of heide

Het **vergroten van het leefgebied** kan door terreinen die grenzen aan de bestaande populatiekernen geschikt te maken met bovenstaande maatregelen. Omdat de soort normaal niet verder dan 400 m migreert, en zelden verder dan 100 m van bos, dienen deze maatregelen zich in eerste instantie binnen deze perimeters rond bestaande vindplaatsen te situeren.

Wanneer de populatie (terug) voldoende groot is en lokaal levensvatbaar (grootteorde van minstens enkele honderden adulten), kan er aan gedacht worden om deze populatie in **verbinding** te stellen **met andere populaties**. Dat kan via lineaire structuren zoals houtkanten en hagen, bij voorkeur met een buffer van onbespoten en onbemest grasland, met minstens om de 400 meter een geschikte poel. 'Onderweg' dienen ook verspreid takkenhopen en dergelijke te liggen als schuilplaats. Idealiter liggen deze stroken langs zuivere waterlopen omwille van het vochtige microklimaat en de mogelijkheid om zich al zwemmend te verplaatsen.

Naast biotoopverbetering en ontsnippering is ook **sensibilisatie** van de doelgroepen nodig om het draagvlak te verhogen om deze maatregelen daadwerkelijk uit te voeren.

Zoals hoger reeds uitgelegd, is (her)introductie niet aan de orde.

2.5. Welke andere soorten profiteren mee ?

De bospoelen en vennen met helder water die de Vinpootsalamander verkiest, zijn ook goede leefgebieden voor tal van andere soorten. Deze soorten profiteren mee van de acties die voor de ‘mascottesoort’ Vinpootsalamander worden georganiseerd. In tabel 1 zijn enkele van die soorten opgesomd. De categorieën ‘prioritaire’ en ‘symboolsoorten’ refereren naar het rapport van Dochy et al. (2007). Soorten zonder vermelding onder ‘categorie’ zijn niet echt zeldzaam of bedreigd, maar wel typisch voor het biotoop.

Tabel 1: Soorten die mee profiteren van de maatregelen voor Vinpootsalamander

Planten	Categorie	Biotoop
Witte waterlelie	Symboolsoort	Bospoel
Waterviolier	Symboolsoort	Bospoel
blaasjeskruid-soorten	Symboolsoort	Ven
waterranonkel-soorten		Bospoel, ven
Duizendknoopfonteinkruid		Ven
Kikkerbeet	Rode Lijst ('kwetsbaar')	Bospoel
Amfibieën		
Vinpootsalamander	Symboolsoort	Bospoel, ven
Poelkikker	Prioritaire soort, Rode Lijst ('bijna in gevaar')	Ven
Bruine kikker		Bospoel
Alpenwatersalamander		Bospoel, ven
Libellen		
Metaalglanslibel	Symboolsoort	Bospoel, ven
Smaragdlibel	Symboolsoort	Bospoel, ven
Viervlek	Symboolsoort	Ven
Venwitsnuitlibel	Symboolsoort	Ven
Vuurjuffer		Bospoel, ven
Azuurwaterjuffer		Bospoel, ven
Watersnuffel		Bospoel, ven
Gewone pantserjuffer		Ven
Blauwe glazenmaker		Bospoel
Zwarte heidelibel		Ven
(veel libellen in het algemeen!)		
Zoogdieren		
Watervleermuis	Symboolsoort	Bospoel, ven

3. DOELEN VAN HET ACTIEPROGRAMMA VINPOOTSALAMANDER

3.1. Inleiding

Om het succes van de maatregelen te kunnen toetsen is het stellen van concrete doelen noodzakelijk. Een concreet doel is ook goed bruikbaar in de communicatie rond het project, zowel voor als na de uitvoering.

Het opvolgen van die doelen gebeurt door 'monitoring', onder het motto "meten is weten". Door het periodiek meten van bepaalde parameters die aan het doel gelinkt zijn, kun je aftoetsen hoe goed het project naar de doelen toe werkt. Bijsturing kan gebeuren indien nodig. De uitvoering van de monitoring komt aan bod in hoofdstuk 5.

Aanpak: werken per cluster van bossen

De Vinpootsalamander is gebonden aan bossen en de directe nabijheid ervan. Grote aaneengesloten bossen zijn zeldzaam in West-Vlaanderen, maar clusters van bosfragmenten vind je wel vaak in elkaars buurt en zeker in het Houtland. In de praktijk zijn veel clusters van bossen van elkaar gescheiden door harde en brede hindernissen zoals drukke wegen, gesloten bebouwing of kanalen. De maatregelen voor Vinpootsalamander worden in eerste instantie genomen om de toestand binnen een cluster te optimaliseren. In tweede instantie wordt gekeken of en hoe er verbindingen gecreëerd of hersteld kunnen worden naar naburige clusters.

In het RL Houtland worden 38 van elkaar gescheiden clusters van bossen onderscheiden binnen de omranding van de gekende verspreiding van de soort (tabel 2, figuur 4).

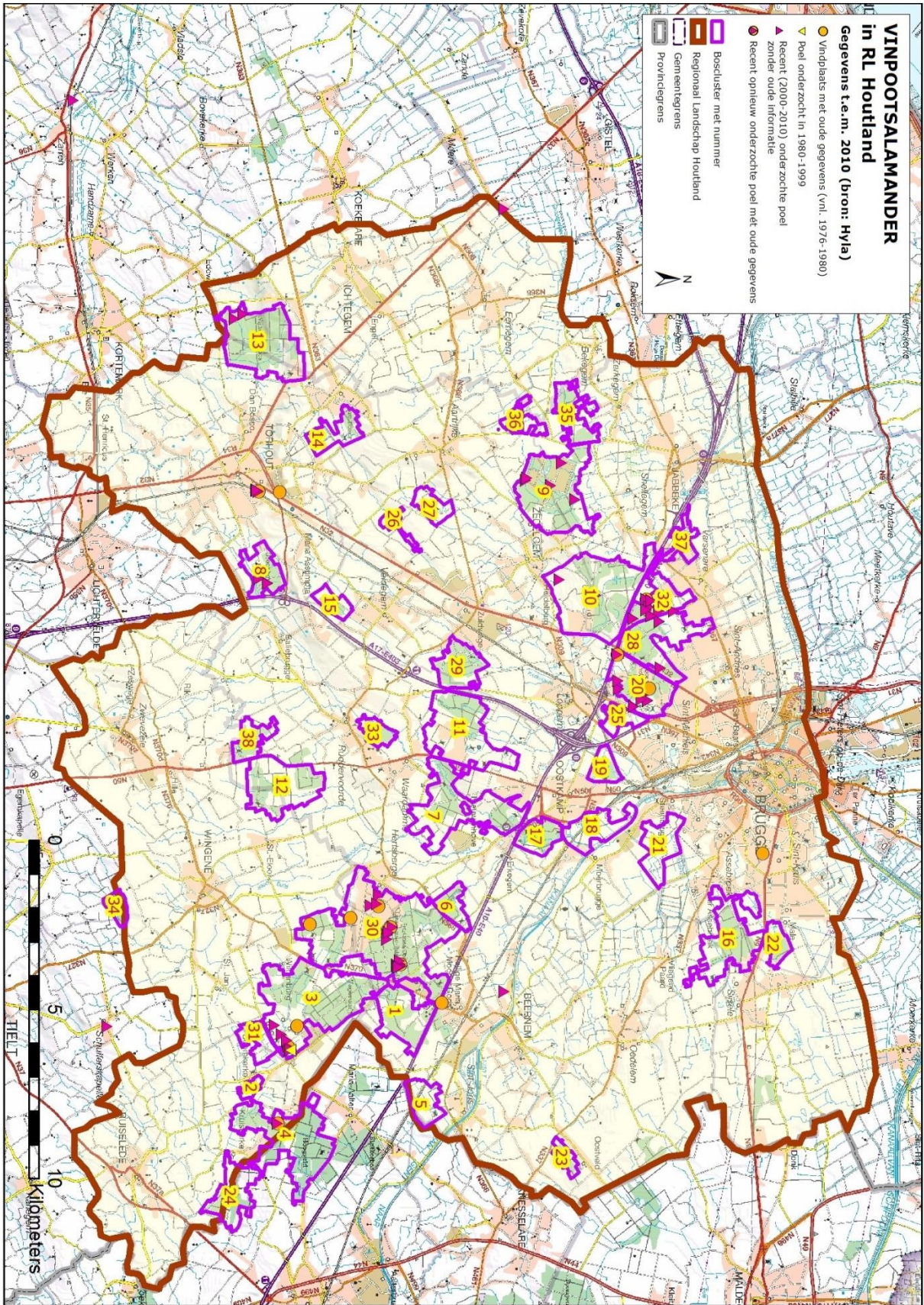
De doelstellingen worden geformuleerd als één algemeen hoofddoel, onderverdeeld in diverse actiedoelen die samen moeten leiden tot het behalen van dit hoofddoel.

Tabel 2: Nummering, oppervlakte en naamgeving van de 38 bosclusters in het studiegebied.

Nr.	Oppervlakte (ha)	Naam boscluster	Deelgemeente
1	209	Lindeveld	Beernem
2	24	Galatosbossen	Ruiselede
3	580	Vagevuurbosses-Wildenburg-Gulke Putten	Wingene
4	410	Bruwaanbos-Parochieveld-Hoogveld	Ruiselede/Aalter
5	103	De Lanier	Sint-Joris
6	76	Driekoningen	Beernem/Hertsberge
7	392	Nieuwenhove-Rooiveld-Kampveld	Oostkamp
8	125	Groenhove	Torhout
9	420	Vloethemveld	Snellegem/Zedelgem
10	535	Zevenkerke-Duvelsnest-Ter Heide	Sint-Andries/Zedelgem/ Loppem
11	368	Doeveren Oost	Oostkamp/Waardamme
12	294	Zorgvliet-Munkebossen	Ruddervoorde
13	395	Wijnendalebos	Torhout/Ichtegem

Nr.	Oppervlakte (ha)	Naam boscluster	Deelgemeente
14	113	De Mare	Torhout/Wijnendale
15	58	Plaisiersbos	Veldegem
16	299	Rijckevelde	Sijsele/Oedelem/ Assebroek/Sint-Kruis
17	105	Gruuthuyse-De Cellen	Oostkamp
18	147	De Warande	Oostkamp
19	68	Schoonhove	Oostkamp
20	218	Tillegembos	Sint-Michiels
21	155	Steenbrugse bosjes	Oostkamp
22	68	Abdij Sint-Trudo-Kasteel Van Male	Sint-Kruis
23	44	Koningsbos	Oedelem
24	178	Nachtegaal-Eendekooi	Ruiselede/Aalter
25	68	PIDO	Sint-Michiels
26	35	Veldbos Mouwbeek	Aartrijke
27	74	Kasteel van Caloen	Aartrijke
28	259	St.-Anna ter Woestijn-Pereboom-Tudor	Sint-Andries
29	152	Merkenveld	Loppem
30	873	Bulskampveld-Hertsberge-Blauwhuisbossen	Beernem/Hertsberge/ Wingene
31	80	Gulke Putten zuid	Wingene
32	143	Beisbroek	Sint-Andries
33	60	Kasteelpark Waardammebeek	Ruddervoorde
34	47	Bos Veldekensbeek	Egem
35	135	De Os en de Ezel	Zerkegem
36	65	Noordhoek-Boskapel	Aartrijke
37	64	Varsenare West	Snellegem/Varsenare
38	88	Rapenburg-Lakebos	Ruddervoorde

De totale oppervlakte van alle bosclusters samen bedraagt 7.527 ha, met een gemiddelde van 198 ha.

Figuur 4: Situering oude en recente vindplaatsen van Vinpootsalamander in RL Houtland. De 38 verschillende bosclusters zijn omcirkeld in paars. De nummers verwijzen naar het nummer in tabel 2.

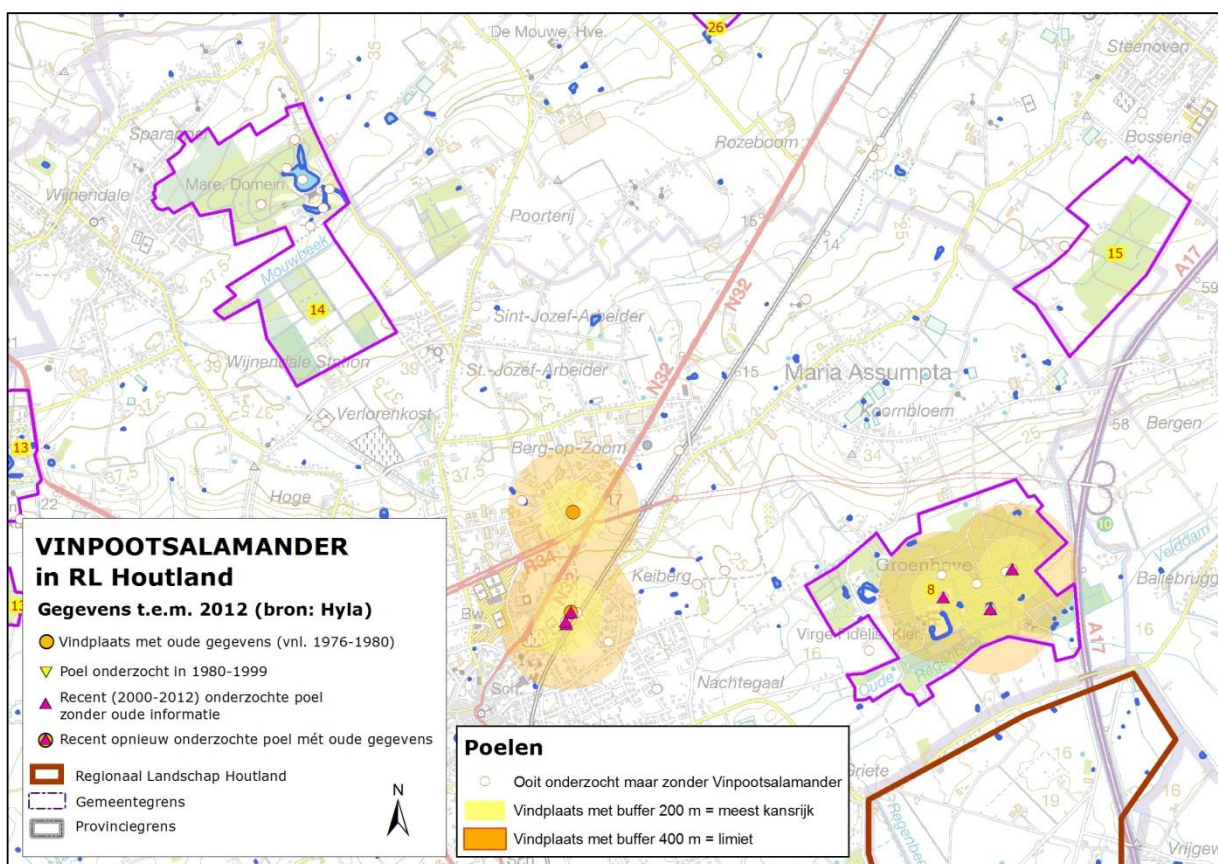
3.2. Hoofddoelstelling

In elke boscluster waar de Vinpootsalamander voorkomt in het Regionaal Landschap Houtland worden minstens 10 poelen geschikt gemaakt voor de soort. Deze poelen moeten op minder dan 400 meter van elkaar liggen. De acties worden uitgevoerd op 6 jaar tijd (2013-2018).

Het kan gaan over nieuwe poelen of het herstel van bestaande poelen.

De poelen moeten een geschiktheidsscore van 15 of meer behalen (zie verder).

Figuur 5 hieronder illustreert de aanpak.

Figuur 5: Detail van enkele bosclusters nabij Torhout. In cluster 14 is al onderzoek verricht maar werden toen geen Vinpootsalamanders waargenomen. Cluster 15 werd nog niet onderzocht. Het is niet gekend of de soort er voorkomt. In cluster 8 (Groenhove) zijn meerdere vindplaatsen gekend. Poelen die in de gele buffer liggen (straal 200 m), zijn in principe onderling bereikbaar door Vinpootsalamander (verwijderd zich zelden meer dan 400 m van poel). De oranje buffer van 400 m geeft de zone aan waar nieuwe poelen in theorie bereikbaar zijn vanuit de gekende locaties. De blauwe stipjes zijn alle gekende poelen van de topografische kaart.

Naast de genoemde bosclusters zijn er ook 2 geïsoleerde vindplaatsen in het centrum van Torhout, waarschijnlijk relictten van een vroegere ruimere verspreiding, ofwel introducties. Deze zone is niet als boscluster geselecteerd omdat het een stedelijke omgeving betreft.

3.3. Actiedoel 1: Verfijnen van de kennis van de verspreiding per boscluster

In elk van de bosclusters wordt extra inventarisatiewerk uitgevoerd:

- opsporen van bestaande poelen en vijvers via kaarten en veldwerk. Aan deze poelen wordt een beoordelingsscore gegeven die de kans op aanwezigheid van Vinpootsalamander beoordeelt
- inventariseren van de vijf potentieel meest geschikte poelen op de aanwezigheid van de Vinpootsalamander (voor zover nog niet gekend)

Niet van alle bosclusters is genoeg informatie voorhanden om gericht aan de slag te gaan. Daarom is een inhaalbeweging nodig die cluster per cluster zal worden aangepakt.

De potentiële geschiktheid voor Vinpootsalamander zal in elke boscluster worden nagegaan voor zoveel mogelijk aanwezige poelen. Dit zal gebeuren volgens de beoordelingsscore van tabel 3. Op basis van deze score zal voor elke cluster van bossen worden bepaald welke poelen prioritair dienen opgeschoond en hoeveel nieuwe poelen er dienen gegraven te worden om aan de hoofddoelstelling (zie 3.2) en actiedoel 2 (zie 3.4). De maximum mogelijke score is 20 punten, het minimum is -15. Een nieuwe of herstelde poel dient minimum een score van 15 te bereiken.

Tabel 3: Score voor beoordeling van een poel op de waarde voor Vinpootsalamander. De maximum te behalen score is 20 punten, het minimum is -15. Het bezoek moet plaatsvinden in april-juli.

KENMERK	SCORE
Poel is een gekende vindplaats voor de soort (≥ 2000)	4
Poel is in bos gelegen of in grasland op <100 m van bos	4
Op <100 m rondom poel is geschikt landbiotoop aanwezig (bos, houtkant, ruigte)	3
Gekende vindplaats op < 400 m	3
Helder water	2
Aanwezigheid ondergedoken en/of drijvende waterplanten (eendenkroos telt niet)	2
Poel is niet verland, geen sliblaag of < 20 cm dik	2
<i>Totaal PRO</i>	20
Poel valt vaak droog voor 15 juli	-4
Vis aanwezig	-4
Tamme watervogels of waterschildpadden aanwezig	-3
Duidelijke verontreiniging aanwezig (afval behalve stenen, erg veel algen, ...)	-2
Poel is vrij toegankelijk voor drinkend vee	-1
Poel valt nooit droog	-1
<i>Totaal CONTRA</i>	-15

Het voorafgaand inventariseren van de poelen gebeurt op dezelfde manier als de monitoring achteraf: zie hoofdstuk 5.

De kennis over de aanwezigheid van de soort is van groot belang. Acties voor de soort moeten zich binnen een perimeter van 400 meter van bestaande vindplaatsen situeren omdat de kans op kolonisatie anders veel te klein is.

3.4. Actiedoel 2: Geschikte voortplantingsplaatsen creëren

In elk van de bosclusters waar de soort voorkomt:

- **worden 10 poelen geschikt gemaakt voor de soort (score minstens 15) door het graven van nieuwe of door het opschonen of afvissen van bestaande poelen**
- **wordt hierbij rekening gehouden met afstandsregels voor (her)kolonisatie**

Nieuwe of te herstellen poelen voldoen aan deze afstandsregels:

- maximaal op 400 meter van een bestaande locatie
- in grasland ook: maximaal op 100 meter van bos
- in akkerland: geen actie, tenzij de akker naar grasland wordt omgezet, dan zoals vorige

Elke poel wordt zo (her)aangelegd dat een kwaliteitsscore van minstens 15 punten wordt bereikt (zie tabel 1).

3.5. Actiedoel 3: Monitoring van de (her)kolonisatie van de projectpoelen door Vinpootsalamander

In elk van de bosclusters waar poelen zijn aangelegd:

- **wordt een steekproef van minstens 5 van de 10 meest geschikte poelen opgevolgd om te zien of de populatie standhoudt of uitbreidt**
- **dit gebeurt 3 jaar na de (her)inrichtingswerken in de cluster**

Het monitoren van Vinpootsalamanders gebeurt door het periodiek bemonsteren van poelen in de voortplantingsperiode maart-juni. Hiervoor wordt het protocol gebruikt van de werkgroep Hyla. In het verleden werd al met deze methode gewerkt (Bauwens et al., 2006).

Per cluster wordt een steekproef van minstens 5 van de 10 beste (al dan niet heringerichte) poelen opgevolgd om te zien of de populatie standhoudt of uitbreidt. De monitoringcampagne gebeurt in 2 rondes:

- het voorjaar voor de (her)aanleg: is de soort nu aanwezig? (is actiedoel 1: zie 3.3)
- 3 jaar na de (her)aanleg: verloopt de (her)kolonisatie vlot?

De resultaten worden verzameld en verwerkt door Hyla, de Reptielen- en Amfibieënwerkgroep van Natuurpunt, met de logistieke ondersteuning van de provincie West-Vlaanderen en het RL Houtland.

Eind 2018 en eind 2021 wordt hiervan een verslag opgesteld door RL Houtland en Hyla. Daarin worden ook de suggesties uit actiedoel 4 (§ 3.6) opgenomen.

3.6. Actiedoel 4: Evaluatie van de resultaten met voorstel van verbeterende maatregelen per boscluster

Elke boscluster waar poelen zijn aangelegd en onderzocht wordt beknopt geëvalueerd met:

- **de resultaten van de monitoring: is de (her)kolonisatie geslaagd ?**
- **zoniet: waarom niet ?**
- **suggereren van ontsnipperingsmaatregelen binnen de boscluster**
- **suggereren van ontsnipperende maatregelen t.o.v. naburige boscluster**

Op basis van de nieuwe kennis worden voor elke boscluster concrete suggesties gedaan voor ontsnipperende maatregelen en strategische verbindingzones voor Vinpootsalamander. Dit is enerzijds om de bosfragmenten binnen de cluster te verbinden, of anderzijds de ene cluster met een andere te linken. De uitvoering van deze suggesties kan in een vervolg op dit actieplan uitgevoerd worden maar ook parallel.

De bevindingen worden in het eindverslag vermeld (2018 voor zover al gekend, compleet in 2021).

3.7. Actiedoel 5: Er zal actief worden gecommuniceerd rond het soortactieplan Vinpootsalamander

Er wordt actief gecommuniceerd over zowel het actieplan als de resultaten ervan naar diverse doelgroepen. Verschillende invalshoeken worden belicht:

- **oproep tot medewerking**
- **informerende doelgroepen over de doelstellingen van het project (bijwonen infosessie is voorwaarde voor deelname als 'begunstigde')**
- **informerende vrijwilligers over de acties, methode, ...**
- **informerende doelgroepen over de bereikte resultaten**
- **interne terugkoppeling over de resultaten**

De communicatiestrategie wordt besproken in hoofdstuk 6.

De doelgroepen van het project zijn :

- Particuliere boseigenaars
- Gemeentes
- Natuurverenigingen
- Landbouwers naast bos
- Provinciebestuur (Groendienst & Minawa sectie Planning Domeinen)
- ANB
- Het brede publiek

4. INSTRUMENTEN TER UITVOERING VAN DE GESTELDE DOELEN

4.1. Eigen patrimoniumbeheer (provinciedomeinen, Groene Assen)

In het studiegebied van het RL Houtland liggen vijf provinciedomeinen en Groene Assen:

Provinciedomeinen en Groene Assen	Vinpootsal. aanw.?	Beoordeling	Acties	Uitvoering
Tillegembos	5 locaties in domein en 4 er vlakbij (geen info >2000).	Globaal: veel geschikte poelen aanwezig. Landbiotoop wordt goed beheerd. Geen versnippering in domein zelf. Nieuwe waterpartijen in wording in zuidwesten van domein.	Controleren oudere vindplaatsen en nieuwe poelen. Indien nodig: nieuwe poelen bij graven of oude opschonen.	RLH Groendienst
Bulskampveld	4 locaties in domein en meerdere vlakbij	Globaal: plaatselijk veel poelen (valleien), elders weinig of geen (te droog of integraal bebost). Landbiotoop wordt goed beheerd. Geen versnippering in domein zelf. Soort enkel aanwezig (of gezocht?) in terreinen Bornebeek die in beheer zijn bij Natuurpunt en in naburige Aanwijspuiten (terrein van ANB). Afstand tussen beide populaties ca. 900 meter zonder tussenliggende poelen: hier extra poelen creëren. Recente poelen aan oostkant nabij terrein Sint-Amandus: huidige situatie ongekend.	Extra poel(en) aanleggen in corridor tussen heideveld en Aanwijspuiten. Poelen aan St-Amandus en in noorden domein: te controleren. Extra poelen aanleggen in noorden van domein indien soort er aanwezig blijkt.	Groendienst, VLM via NIP Biscopsveld (gedeelte van ANB)
Groene As "Abdijenroute"	-	Soort afwezig in omgeving (wel al gezocht in bv. Ryckvelde/Schobbejakshoogte en Assebroekse Meersen).	Geen	-
Groene As "Vloetenveldzate"		Niet gekend langs bedding, wel aan uiteinden ervan in Vloetenveld en Merkerveld. Groene As is dus ideaal als verbindingsas mits extra omleiding rond Zedelgem centrum. Bedding zelf is in theorie geschikt als landbiotoop.	Evaluatie van mogelijke barrières (wegen) en hun remediëring. Opnemen soortgerichte maatregelen in beheer- en omgevingsplan (2018).	Sectie Planning domeinen
Groene As "Groene 62"	-	Niet gekend langs bedding. Wel in Wijnendalebos en in centrum Torhout, maar te ver van Groene 62 voor functionele verbinding.	Geen	-

4.2. Terreininrichting bij particulieren

In uitvoering van dit actieprogramma kunnen de volgende terreininrichtingswerken GRATIS aangeboden worden aan particulieren. Voorwaarde is dat de locatie zich binnen 400 meter van een bestaande vindplaats van Vinpootsalamander bevindt. Alle opties van § 2.4.3. komen aan bod, behalve algemene waterzuivering. In grote lijnen is dit dus:

- aanleg of herstel van waterpartijen (poelen/kleine vijvers/walgrachten)
 - o bospoelen
 - o poelen in grasland op minder dan 100 m van bos
 - o vennen in heidegebieden
- afvissen van bestaande poel
- aanleg of herstel van verbindingen
 - o houtkant tussen poelen onderling (< 400 m) of tussen bosrand en poel (< 100 m)
- aanleg landbiotoop
 - o landschap(s)bedrijfs)plan waar een houtkant van minstens 3 meter breed deel van uitmaakt die zich op minder dan 100 meter van bos bevindt
 - o buitenste bosrand grenzend aan grasland omzetten tot structuurrijker geheel door gerichte dunning tot gekartelde rand en/of hakhoutbeheer (max. tot 6 meter in het bos)
 - o bosrand die grenst aan akkerland bufferen tegen externe invloeden: aanplant van inheemse struiksoorten
 - o omzetten van akker tot bloemrijk grasland met poel (< 100 m van bosrand)
- aanpassing waterhuishouding
 - o dempen van laantjes of greppels langs rabatten om grondwaterpeil te verhogen
 - o plaatsen van kleinschalige stuwen

De uitvoering van deze concrete maatregelen op het private terrein wordt gedelegeerd naar het RL Houtland en de Bosgroep Houtland. Beide krijgen op jaarbasis een projectsubsidie van de provincie, gelinkt aan een projectplanning. Dit actieprogramma Vinpootsalamander wordt in hun projectplanning ingeschoven.

Het beheer van de aangelegde landschapselementen is ten laste van de grondgebruiker.

4.3. Tijdelijke beheerovereenkomsten met landbouwers

Er wordt één experimentele beheerovereenkomst (“BO”) voorgesteld die niet beschikbaar is bij de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Het is de bedoeling om bij succes deze maatregel als volwaardige BO aan de VLM voor te stellen om ze in hun maatregelenpakket op te nemen.

Geïnteresseerde landbouwers kunnen verder natuurlijk ook intekenen op de bestaande BO’s rond de aanleg en het onderhoud van poelen, houtkanten, bosranden of voor het botanisch beheer van bloemrijke graslanden.

Beheerovereenkomst “Bufferen van poel tijdens uitsluipen van larven en adulten”

Vanaf juli vertrekken de larven uit de poel. Deze kleine dieren zijn erg kwetsbaar voor hun talloze vijanden, maar ook voor uitdroging of voedselgebrek. De afstand van een poel tot het bos kan te

groot zijn om in één keer te overbruggen. In volle zomer kunnen ook droogteperiodes optreden waarbij deze dieren zich vooral overdag tegen uitdroging moeten kunnen verstoppen onder vegetatie, in muizenholletjes, enzovoort. Normaal gemaaid of beweid grasland is kort in het zomerseizoen en biedt dan weinig beschutting. Daarom wordt een **bufferstrook van 20 m breed rond de poel** voorzien **tijdens de meest kwetsbare periode tussen 15 juni en 1 oktober**. De voorjaarsmaai- en/of grasbeurt blijft behouden. In het najaar (oktober) wordt de hele zone gemaaid (op hogere maaihoogte dan normaal !) of begraasd om geen ongewenste verruiging te veroorzaken. De jonge salamanders zijn tegen dan al sterker om zich alsnog richting bos (of de poel) te begeven voor de overwintering.

Dit zijn de voorwaarden voor de BO:

- poel gelegen in grasland op minder dan 400 m van een gekende vindplaats van Vinpootsalamander en op minder dan 100 m van bos
- afbakenen van bufferstrook van 20 meter breed rondom de poel; een doorgang opdat het vee kan gaan drinken is mogelijk (5 meter breed).
- niet over rijden, maaien of begrazen tussen 15 juni en 1 oktober; in deze periode ook niet bespuiten of bemesten
- na 1 oktober wordt de strook gemaaid met een maaihoogte van minstens 10 cm (sterfte vermijden !)
- het maaisel wordt bij voorkeur afgevoerd binnen de tien dagen of door graasdieren opgegeten
- tarief: nader te bepalen (op advies VLM), ca. 600 euro/ha/jaar (verlies tweede snede gras, beetje werk uitrasteren)
- looptijd: 5 jaar

4.4. Samenwerkingsovereenkomsten met verenigingen

In uitvoering van dit actieprogramma wordt een samenwerkingsovereenkomst gemaakt met de reptielen- en amfibieënwerkgroep "Hyla" van Natuurpunt vzw.

Deze samenwerkingsovereenkomst zal het volgende regelen:

- de inzet van vrijwilligers voor inventarisatie, monitoring en/of ander veldwerk
- de vergoeding van Hyla op basis van de forfaitaire dagvergoedingen voor vrijwilligers + een fietsvergoeding voor de verreden kilometers
- de aankoop van inventarisatiemateriaal zoals amfibieënfuiken
- het ter beschikking stellen van oude en recente data uit hun databank en die van www.waarnemingen.be

4.5. De provinciale subsidiereglementen 'natuur'

Voor verenigingen en gemeenten heeft de provincie aparte subsidiereglementen 'natuur'. Het gratisbeleid telt voor hen momenteel niet. Als zij in het kader van dit actieprogramma Vinpootsalamander acties wensen te doen uit de lijst van § 4.2 worden die acties automatisch als subsidiabel aanzien.

4.6. Verdere kennisopbouw

4.6.1. Kennislacunes

De huidige verspreiding van de Vinpootsalamander in het RL Houtland is niet zo goed gekend. Er zijn nog heel wat bosclusters waar geen recente informatie van bekend is. Andere informatie dateert vaak al van voor 2000 of zelfs van de jaren 1970.

De boscomplexen waar nog nauwelijks of geen waarnemingen zijn verricht, zijn hierbij prioritair (fig. 3). Het gaat vooral over de bossen in de centrale noord-zuid as van het Regionaal Landschap, tussen Oostkamp en Wingene. De aanpak van het inventarisatiewerk wordt vermeld in actiedoel 3 (§ 3.5).

4.6.2. Uitbesteding studiewerk

Het bijkomende inventarisatiewerk vooraf en de monitoring achteraf zal worden uitbesteed aan een vrijwilligersvereniging, nl. de werkgroep 'Hyla'. Er worden geen natuurlijke personen vergoed. De vereniging ontvangt hiervoor jaarlijks een vergoeding ten belope van de gepresteerde (halve)dagvergoedingen en vervoersonkosten van hun vrijwillige medewerkers (fietsvergoeding).

Een deel van het werk zal worden uitgevoerd door medewerkers van het Regionaal Landschap en/of Bosgroep Houtland, binnen hun reguliere werking.

4.7. Communicatie

De communicatie zal voornamelijk via het Regionaal Landschap en de Bosgroep Houtland verlopen. De strategie hiervoor is opgenomen in hoofdstuk 6.

De bijdrage van de provincie in dit verband is:

- de actie zal steeds gebruik maken van het logo van de campagne "Buiten-gewone soorten"
- publicatie van oproepen, aankondigingen en resultaten via provinciale communicatiekanalen zoals de provinciale website, Natuur- & Milieu-info, e.d.

4.8. Vorming voor doelgroepen, Natuur- en Milieu-educatie

Het Regionaal Landschap en de dienst NME van de provincie zullen instaan voor de organisatie van vorming voor de verschillende doelgroepen :

- opleiding vrijwilligers voor de inventarisatie van poelen, zowel de kwaliteitsbeoordeling als de amfibieëninventarisatie
- laagdrempelige informatiesessie voor de doelgroepen over het hoe en waarom van de acties. Voor zij die willen ingaan op het gratis aanbod (bv. boseigenaars, landbouwers) is het bijwonen van zo'n sessie noodzakelijk om de maatregelen te 'krijgen'. Dit zal zorgen voor meer responsabilisering en hogere betrokkenheid bij de actie en de soort.

Het bezoekerscentrum van Bulskampveld zal waar mogelijk bij deze vorming worden betrokken. Ook zullen hier de tussentijdse en eindresultaten bekendgemaakt worden via een infopaneel.

4.9. Externe partners: Regionale Landschappen, Bosgroepen, Inagro

De uitvoering van de concrete maatregelen op het terrein wordt gedelegeerd vanuit de provincie naar het Regionaal Landschap Houtland en de Bosgroep Houtland. Zij schrijven het actieprogramma voor de Vinpootsalamander in in hun projectplanning. De financiering van de maatregelen is onderdeel van hun normale projectsubsidie.

Inagro staat in voor de realisatie en opvolging van de experimentele beheerovereenkomst. Zij nemen dit op binnen hun projectplanning en realiseren dit binnen hun normale projectfinancierings-enveloppe.

5. BEGROTING

De kosten van het project worden gespreid over 6 jaar, van 2013-2018. Ze worden als volgt begroot:

Actie	Budget
Onkosten vrijwilligers voor inventarisatie poelen <ul style="list-style-type: none"> • Dagvergoeding: <ul style="list-style-type: none"> Premissen: <ul style="list-style-type: none"> - 2 inventarisatierondes per jaar per poel (april-juni) - per inventarisatieronde 1 volle dag werk: 's avonds voor plaatsen fuiken / 's morgens controle fuiken - tijdens één bezoekronde kan één persoon 5 poelen bezoeken Dus: 1 vrijwilliger kan op 2 volle dagen 5 poelen inventariseren <ul style="list-style-type: none"> - voor 50 poelen zijn 20 dagen nodig (40 bezoeken) - 20 dagen à 32,71 €/dag forfaitaire vrijwilligersvergoeding • Fietsvergoeding: <ul style="list-style-type: none"> Premissen: <ul style="list-style-type: none"> - 2 inventarisatierondes per jaar per poel, met telkens 2 verplaatsingen - verplaatsing gemiddeld 50 km per bezoek x 40 bezoeken = 2.000 km Dus: <ul style="list-style-type: none"> - 2.000 km à 0,21 €/km fietsvergoeding 	654 €/jaar 420 €/jaar
Aankoop van materiaal: 20 fuiken à 40 €/stuk	800 €
Inrichtingswerken: <ul style="list-style-type: none"> • Kosten voor opschonen (vrijstellen, baggeren, afvissen of afval verwijderen) voor 10 poelen per jaar • Kosten voor graven van 10 nieuwe poelen per jaar (grond ter plaatse verwerkt)³ 	4.500 €/jaar 10.000 €/jaar
Experimentele beheerovereenkomst 'bufferen van poel' <ul style="list-style-type: none"> • Basis is 600 €/ha/jaar • Voor poel van 10 m diameter is buffer ongeveer 2.500 m² • Voor 4 poelen betekent dit 1 ha/jaar 	600 €/jaar
Communicatie: <ul style="list-style-type: none"> • Organisatie bijeenkomsten met doelgroepen (jaarlijks 5 activiteiten) 	1.000 €/jaar
Personeelsinzet: OD (1/20), RLH (1/5), Bosgroep (1/20) incl. verplaatsingen	zit in reguliere werking
Gebruik data van www.waarnemingen.be: gratis mits samenwerkingsovereenkomst met Natuurpunt Studie (apart budget)	-
TOTAAL	17.174 €/jaar + 800 € eenmalig

³ Poelen graven in bos is duurder dan in een weide. De kraan kan er meestal moeilijker bij en de grond moet vaker wat verderop vervoerd worden. Daarom wordt gemiddeld 1.000 €/poel begroot.

6. COMMUNICATIESTRATEGIE

6.1. Doelgroepen

Er zullen heel wat verschillende doelgroepen worden aangesproken.

Doelgroep	Waarvoor ?	Door wie te contacteren ?	Contactpersoon
Particuliere boseigenaars	Terreininrichting	BG Houtland	Persoonlijk
Natuurverenigingen	Inventarisatie	RL Houtland	Lokale conservators (beheer) Lokale afdelingen (monitoring) Robert Jooris (Hyla, voor monitoring)
Provincie	Terreininrichting, NME	Groendienst, Minawa sectie Planning domeinen, sectie NME	Joachim Calcoen (Groendienst) Wim Marichal (Planning domeinen) Wim Mestdagh (NME)
Gemeentes	Terreininrichting, informatiedoorstroming	RL Houtland	Schepen, milieuambtenaar, eventueel Groendienst
Landbouwers naast bos	Terreininrichting	VLM bedrijfsplanner, RLH	Landelijke gilden, Landbouwraad
ANB	Terreininrichting	RL Houtland	ANB: cel Beheer (Theo Vitse)
Het brede publiek	Informatie, nieuws	RL Houtland	Onrechtstreeks via Landschapskrant en www.rlhoutland.be

6.2. Hoe worden de doelgroepen ingelicht voor, tijdens en na het project

Doelgroep	Voor project	Tijdens project	Na project
Particuliere boseigenaars	Persoonlijk contact Oproep in 't Boomblad	idem	Artikel Landschapskrant Artikel 't Boomblad Feedback voor deelnemers
Natuurverenigingen	Mailing afdelingen Mailing werkgroepen o.a. Hyla	Persoonlijk contact met conservator. Persoonlijk contact met werkgroepsverantwoordelijke artikel in De Spille	Artikel De Spille Artikel Natuur.Focus Eindverslag met samenvatting op websites provincie en RL
Provincie	Persoonlijk contact interne diensten	idem Tussentijds verslag op NALA-team.	Artikel Natuur- en Milieu-info Eindverslag met samenvatting op websites provincie en RL Verslag op NALA-team
Gemeentes	-	Persoonlijk contact Milieuraad informeren	Verslagje voor gemeentelijk infoblad
Landbouwers naast bos	Informeel via VLM bedrijfsplanner, RLH	Persoonlijk contact Landbouwraad informeren	Artikel in Ferm Samenvatting eindverslag voor deelnemers
ANB	Afspraken met terreinbeheerders	idem	Eindverslag op websites provincie en RL
Het brede publiek	-	Artikel Landschapskrant Thema-wandeling	Artikel Landschapskrant Website RLH

6.3. Waar worden de resultaten gepubliceerd ?

De resultaten zullen na afloop van het project (2018) en de eindmonitoring (2021) worden gebundeld in een verslag, op te maken door het RL Houtland, de BG Houtland, Hyla en de provinciale medewerker biodiversiteit. Een samenvatting van dit verslag zal aan alle deelnemers bezorgd worden door RL Houtland. Het integrale verslag zal downloadbaar worden gezet via links op de websites van de provincie, RL Houtland en BG Houtland.

Daarnaast zal na afloop van het project een reeks van kortere artikels worden gemaakt voor de specifieke doelgroepen, om te publiceren in hun tijdschriften en/of websites. De resultaten, goed of slecht, zullen bekendgemaakt worden via :

- het eindverslag
- een persbericht
- vermelding op websites (cfr. hoger)
- artikels voor doelgroepen (cfr. hoger)

6.4. Hoe worden de resultaten van de monitoring teruggekoppeld naar het beleid ?

Bij het inrichten van de eerste en ook bij de laatste poel in dit project, zullen lokale betrokkenen en politici uitgenodigd worden voor een persmoment. Dan zijn ze op de hoogte van het project.

De eindresultaten zullen pas een drietal jaar na het project bekend zijn, nl. wanneer vastgesteld is of de opgeschoonde en nieuwe poelen daadwerkelijk ge(her)koloniseerd zijn (2021). Het resultaat wordt intern gecommuniceerd via:

- bespreking in het NALA-team
- een kennisgeving aan de deputatie; indien nodig worden suggesties voor een aangepast beleid toegevoegd

7. MEERJARENPLANNING

Nr.	Doelstelling	Wie leidt?	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2021
0	In elke boscluster min. 10 geschikte poelen	RL & BG Houtland						X	
1a	Opsporen poelen met score	RL & BG Houtland, O.Dochy	X	X	X	X	X		
1b	Inventariseren poelen	RL Houtland, Hyla, O.Dochy	X	X	X	X	X		
2	Geschikte poelen creëren	RL & BG Houtland		X	X	X	X	X	
3	Monitoring (her)aangelegde poelen	RL & BG Houtland, Hyla, O.Dochy				X	X	X	X
4	Evaluatie per boscluster	RL Houtland, Hyla, O.Dochy						X	X
5	Communicatie	RL Houtland	X	X	X	X	X	X	X

LITERATUUR

- Bauwens D. & K. Claus, 1996. Verspreiding van amfibieën en reptielen in Vlaanderen. De Wielewaal vzw, Turnhout. 192 pp.
- Bauwens D., Jooris R., Verbelen D. & Dochy O., 2006. Poelen en amfibieën in West-Vlaanderen. Resultaten van een grootschalig poelenonderzoek door vrijwilligers in 2000-2005. Provincie West-Vlaanderen, Brugge, i.s.m. Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, Brussel en Hyla, amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt, Mechelen. 119 p.
- Dochy O., Bauwens D., Maes D., Adriaens T., Vrielynck S. & Decler K., 2007. Prioritaire en symboolsoorten voor soortbescherming in West-Vlaanderen. Rapport INBO.R.2007.13, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel i.s.m. Provinciebestuur West-Vlaanderen, Brugge. 162 p.
- Sparreboom M. (red.) (1981) : De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxemburg. A. A. Balkema, Rotterdam. 281 pp.